

Cetl, Jiří

Filosofické dílo G.V. Plechanova

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. B, Řada filozofická.
1960, vol. 9, iss. B7, pp. [128]-

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/106558>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZPRÁVY

Filosofické dílo G. V. Plechanova počíná být konečně přístupno českému čtenáři v obsáhlem a uceleném výběru. Již první dva svazky Plechanových *Vybraných filosofických spisů* (I, Praha 1959, 779 str.; II, Praha 1960, 760 str.), přeložené z pětidílného kritického vydání sovětské Akademie věd, přináší řadu zásadních — rozsáhlejších i drobnějších — filosofických prací, které vznikly většinou na konci XIX. století (I. sv.: 1883—1895, II. sv.: 1896—1903). Jsou tu předně Plechanovy studie, které byly namířeny proti narodníkům a poprvé uplatnily marxismus na ruské poměry (*Socialismus a politický boj, Naše neshody* aj.). Druhá skupina statí dokazuje vnitřní souvislost marxismu s předchozím vývojem materialismu (a filosofického a sociálně-politického myšlení vůbec), zároveň však zdůrazňuje, že vznik marxismu znamenal revoluční převrat v dějinách myšlení (např. *O vývoji monistického názoru na dějiny, Příspěvky k dějinám materialismu, K šedesátému výročí Hegelovy smrti* atd.). Třetí tématický okruh pak tvoří Plechanovy články propracovávající a propagující historický materialismus (*O materialistickém pojetí dějin, O úloze osobnosti v dějinách, Materialistické pojetí dějin* aj.); tu je třeba zvláště podtrhnout hloubku a originalitu Plechanových výkladů, které historický materialismus pojímají jako materialistické pojetí dějin — tedy vyzvedají jeho filosofický, světově názorový smysl. Pro Plechanova je přitom příznačné, že nikdy — a to se týká i ostatních statí — nezapomíná pro historické na přítomné a naopak a že nikdy uměle neodděluje „systematický výklad“ od kritického zápasu. Plechanovův kriticko-polemický zápal však nejvýrazněji vystupuje v článcích, které jsou namířeny proti revizionismu a proti „naším kritikům“ — profesionálním odpůrcům marxismu (*Bernstein a materialismus, Materialismus nebo kantovství, O Masarykově knize* atd.). Zde — a ovšem nejen zde — se jasně ukazuje, že Plechanovo filosofické dílo, neobyčejně důležité pro poznání dějin marxismu, nemá zdaleka jen smysl historický: je aktuální a podnětné stále.

Jiří Cetl

Nová kniha o marxistické teorii poznání vyšla koncem minulého roku v Německé demokratické republice. Autorem 500stránkového spisu *Beiträge zur Erkenntnistheorie und das Verhalten von Sprache und Denken* (vydalo nakladatelství VEB Max Niemeyer, Halle 1959) je ředitel Filosofického institutu na univerzitě v Greifswaldu prof. Erhart Albrecht. Kniha, která došla těsně před redakční uzávěrkou, bude recenzována v příštím čísle filosofické řady Sborníku, nicméně již nyní bychom chtěli upozornit na to, že se v ní autor zabývá v podstatě týmiž gnoseologickými otázkami, kterými se zabýval v řadě dřívějších prací, zejména v knize *Die Beziehungen von Erkenntnistheorie, Logik und Sprache* (Halle 1956). Že však nová kniha není pouhým shrnutím dříve dosažených výsledků a že v ní autor i na stejné kladené otázky hledá přesnější a úplnější odpovědi, o tom nás přesvědčí letné srovnání obsahu obou publikací. Ve spise *Beziehungen ...* se řeší především otázka vztahu mezi jazykem a myšlením v procesu abstrakce; otázce platnosti a zdůvodňování logických principů, kritice psychologismu a logicismu v logice a důkazu o „netotožnosti“ jazyka, gramatiky a logiky jsou věnovány další jeho kapitoly. V nejnovější práci Albrechtově je naproti tomu mnoho místa věnováno kritice Kantovy teorie poznání (a kritice Kantových kritiků), kritice novější buržoazní teorie poznání (zvláště kapitoly jednají o filosofii N. Hartmanna a o neotomismu) a také rozboru vztahu mezi dialektickým materialismem a speciálními vědami. I zde však nacházíme samostatnou kapitolu o poměru jazyka a myšlení v procesu abstrakce.

Josef Macháček

Probleme de logikă je soubor pěti statí, v nichž rumunští logikové Henri Wald (Úloha jazyka při vytváření a vývoji idejí), Pavel Apostol (Poznávací funkce pojmu), Dan Bădărău (O neurčitosti částečných soudů), Gustav Oeffenberger (Úloha negativního soudu v poznání objektivní skutečnosti) a Florea Tutugan (O některých syllogistických modech, jež nebyly zkoumány klasickou logikou) řeší logické a gnoseologické otázky. Tak nejrozsáhlejší příspěvek Apostolův (87—235) je ve skutečnosti zdařilým pokusem o zdůvodnění vědecké teorie poznání, neboť úlohu pojmu v myšlení vykládá autor důsledně jako úlohu pojmového myšlení v procesu poznání. Z ostatních příspěvků připoutá naši pozornost nejvíce poslední stať, ve které